

STORTINGET

Representantforslag 254 S

(2025–2026)

fra stortingsrepresentantene Siren Julianne Jensen, Marius Langballe Dalin, Ingrid Liland, Margit Bye og Julie E. Stuestøl

Dokument 8:254 S (2025–2026)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Siren Julianne Jensen, Marius Langballe Dalin, Ingrid Liland, Margit Bye og Julie E. Stuestøl om å beskytte folk mot gjeldsfeller

Til Stortinget

Bakgrunn

Gjeldsspiralen – en samfunnsutfordring

Gjeldsspiralen beskriver en utvikling der enkeltpersoner gradvis beveger seg fra en håndterbar økonomisk situasjon til alvorlige og ofte langvarige gjeldsproblemer. Denne prosessen utvikler seg gjennom flere trinn som forsterker hverandre over tid, og som ofte gir en stadig større psykisk belastning. Derfor er samfunnet tjent med å se hvordan man kan forebygge og bremse problemene på hvert trinn. Forslagsstillerne vil her i hovedsak vektlegge forbruksgjeld, som er en særlig driver for sårbarhet.

Det første trinnet i gjeldsspiralen er omfattende og ofte aggressiv markedsføring av forbrukskreditt. Gjennom digitale kanaler og målrettede annonser blir forbrukere eksponert for lånetilbud som fremstår som enkle og tilgjengelige løsninger. Eller de blir eksponert for varer og tjenester der «betal senere» blir løftet frem som en anbefaling. Markedsføringen legger gjerne vekt på fleksibilitet og rask tilgang til penger, samtidig som de langsiktige kostnadene og risikoene tones ned. Dette kan bidra til å senke terskelen for å ta opp lån, særlig blant sårbare grupper.

Det neste trinnet er at forbrukeren benytter seg av kreditt til kjøp. Tilgangen til kreditt er i dag svært enkel, og mange bruker «kjøp nå, betal senere»-tjenester, kredittkort eller forbrukslån for å finansiere både nødvendige og ikke-nødvendige utgifter. Selv om kreditt i utgangspunktet kan være et nyttig verktøy, kan manglende oversikt og betalingssevne føre til at gjelden vokser raskt. Høye renter og gebyrer gjør at selv relativt små lånebeløp kan øke betydelig over tid.

Videre oppstår betalingsproblemer når utgiftene overstiger inntektene. Dette kan skyldes uforutsette hendelser som sykdom, arbeidsledighet eller endringer i livssituasjonen, men også en gradvis oppbygging av gjeld. Mange mister på dette stadiet oversikten over egen økonomi, og det kan oppstå en ond sirkel der nye lån tas opp for å dekke eksisterende forpliktelser.

Neste trinn er at ubetalte krav går til inkasso. Dette medfører ytterligere kostnader i form av gebyrer og renter, noe som forverrer situasjonen ytterligere. Inkassoprosessen kan oppleves som både belastende og stigmatiserende og markerer for mange et punkt der gjelden begynner å vokse raskere enn den lar seg betjene.

Deretter kan saken bringes videre til namsmyndighetene. Dette innebærer ofte tvangsinnkreving, som for eksempel trekk i lønn eller trygd – og i noen tilfeller tvangssalg av eiendeler og bolig. Inngrep fra namsmannen har store konsekvenser for den enkeltes økonomiske handlingsrom og livssituasjon og kan oppleves som svært inngripende.

I det siste trinnet befinner den enkelte seg i en situasjon med dyp og i noen tilfeller tilsynelatende uoversiktlig gjeld. Gjelden er ofte omfattende og uoversiktlig, og muligheten til å komme ut av situasjonen fremstår som liten. Mange opplever i denne fasen en

form for varig økonomisk utenforskap, som påvirker både arbeidsevne, boligforhold og sosial deltakelse.

Gjeldsproblemer gir økt risiko for selvmord

Forskning viser at gjeldsproblemer og betalingsvansker er forbundet med økt risiko for selvmord. Registerstudier fra Norden viser blant annet at personer med alvorlige gjeldsproblemer kan ha opptil 2–2,5 ganger høyere selvmordsrisiko enn øvrig befolkning, også når det kontrolleres for andre risikofaktorer. Videre viser kunnskapsoppsummeringer at særlig uhåndterlig gjeld utgjør en selvstendig risikofaktor.

Forslagsstillerne mener at teknologigigantene og kredittselskapenes hensynsløse fremferd for å tjene seg enda rikere på sårbare grupper må stagges. Samfunnet har et stort ansvar for å lette folks hverdag som forbrukere og ikke minst hjelpe folk som har havnet i gjeldsfella, ut av den.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

forslag:

1. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å etablere et komplett gjeldsregister.
2. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å gjennomføre forbrukerkredittdirektivet, med

streng regulering av hvem som har tilgang til opplysningene, og hvordan de kan brukes.

3. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om et forbud mot overvåkningsbasert markedsføring og all kredittmarkedsføring i sosiale medier.
4. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om klare krav til og en mer gjennomiktig kredittvurdering, som må fremvises før eventuell tvangsinn drivelse.
5. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om rente- og kostnadstak på all forbruksgjeld.
6. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om forbud mot koblingssalg av gjeld og andre finansielle tjenester dersom det ikke kan dokumenteres kostnadsbesparelser for kunden.
7. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om regler som innebærer at kostnader ved inkasso i større grad fordeles mellom fordringshaver og skyldner.
8. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om forbud mot kreditt som forhåndsvalgt betalingsløsning, og om krav til tydelig synliggjøring av potensielle renter og kostnader i god tid før avtaleinngåelse.
9. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å regulere bruken av automatiserte kredittvurderinger, slik at slike systemer ikke alene kan danne grunnlag for innvilgelse av forbrukerkreditt.
10. Stortinget ber regjeringen sikre at alle former for utsatt betaling og delbetaling omfattes av kredittregelverket, inkludert krav til kredittvurdering.

26. mars 2026

Siren Julianne Jensen

Marius Langballe Dalin

Ingrid Liland

Margit Bye

Margit Bye

